KLASIFIKACE STŘEDOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ NA ZÁKLADĚ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKU MOTIVACE VÝKONU

Za účelem klasifikace středoškolských studentů do skupin na „velmi úzkostné“ a „průměrně úzkostné“ jsme využili shlukovou analýzu na datech získaných od 185 studentů středních škol, z čehož bylo 77 mužů a 108 žen. Data byla sesbírána prostřednictvím Dotazníku motivace výkonu (D-M-V).
Toto rozdělení nám pomůže vyčlenit rizikové studenty, kterým můžeme doporučit program pro vylepšení copingových strategií, práce s tělem a emocemi a podobně.

Dotazník motivace výkonu (dále jen D-M-V), slouží ke zjišťování předpokladů efektivní a úspěšné činnosti v pedagogické psychologii, psychologii práce a psychologii osobnosti (Lisá, 2013). Tvorba této testové metody vycházela z existujícího Testu motivu výkonu Hermanse z let 1968 a 1976, který měl podobnou strukturu. Jeho dotazník, který měřil potřebu úspěchu, byl tvořen položkami, jejichž obsah byl považován za charakteristický pro jedince, který je vysoce motivován k dosažení cílů (Hermans, 1970). Hermans (1970) nalezl vysokou korelaci mezi potřebou úspěchu a výkonem.

Potřebu tvorby D-M-V autoři vysvětlují nedostatkem tuzemských modifikací diagnostických metod pro poradenskou praxi a depistáž jednotlivců s problémy v dosahovaní výsledků ve škole a pracovní činnosti. Z teoretického hlediska potřebu metody obhajují teoriemi, které za určující hledisko úspěchu jednotlivce považují právě jeho výkonovou motivaci, jakožto relativně stálou dispozici jednotlivce, která se utváří vlivem jeho zkušeností (Lisá, 2013). Autory lokální adaptace testu jsou Pardel, Maršálová a Hrabovská.

Metoda vychází z teoretického podkladu modelu Atkinsona (1974) o faktorech motivace. Uplatňuje se zde motiv úspěchu, který se pojí s příjemnými emocemi a motiv vyhnutí se neúspěchu, kdy se jednotlivec snaží ze situace uniknout. Do interakce následně vstupují subjektivní pravděpodobnost úspěchu a subjektivní hodnota úspěchu, náročnost úkolu, situační procesy a jiné. Mnohofaktorový model výkonu je podle autorů příčinou nemožnosti dosáhnout adekvátní prediktivní validity metod zjišťujících výkonovou motivaci (Lisá, 2013).

DMV se skládá ze tří škál. Ze škály, která měří výkonouvou motivaci, ze škály anxiozity, která podporuje výkon a ze škály anxiozity, která brzdí výkon. Vyšší skóre v každé škále znamená vyšší míru v dané oblasti.

Na základě výsledků studie se pokusím respondenty roztřídit do skupin pomocí shlukové analýzy, k čemuž jsem využila statistického softwaru SPSS. Respondenty jsem roztřídila do skupin „velmi úzkostní“ a „průměrně úkostní“ na základě hodnot v jednotlivých subtestech. Respondenty je 185 studentů středních škol, z čehož 77 jsou muži a 108 z nich jsou ženy.

Shluková analýza neboli clusterová analýza, má za cíl klasifikovat objekty do skupin neboli shluků. Objekty, které náleží do jedné skupiny, by měly vykazovat větší podobnost než objekty z druhé skupiny. Každý objekt je popsán stejným množstvím znaků. Na množině takovýchto objektů lze shlukovou analýzy provádět. Jedná se o vícerozměrnou statistickou

metodu. Shluková analýza vychází z podobnosti, respektive vzdálenosti objektů, což se snaží kvantitativně vyjádřit. Do modelu jsme zařadili následující objekty a proměnné.

Objekty: respondenti a hrubý skór jejich odpovědí v daných subškálách.

Proměnné: motivace k výkonu, úzkost podporující výkon, úzkost brzdící výkon

Tabulka 1. Deskriptivní statistika pro výsledky DMV-popis jednotlivých subškál

Subškály	M	SD
Motivace výkonu	42,16	9,539
Brzdící úzkost	46,83	10,904
Podporující úzkost	49,48	10,160

Poznámka: M = průměr, SD = směrodatná odchylka

Tabulka 2. Průměry shluků

		N	M	SD
shluk 1 – průměrně úzkostní	Motivace výkonu	80	38,68	9,322
	Brzdící úzkost	80	37,21	6,692
	Podporující úzkost	80	48,45	10,731
shluk 2 - velmi úzkostní	Motivace výkonu	105	44,82	8,859
	Brzdící úzkost	105	54,16	7,136
	Podporující úzkost	105	50,27	9,681

Poznámka: N = počet případů, M = průměr, SD = směrodatná odchylka

Výsledky deskriptivní analýzy výsledků DMV jsou uvedeny v tabulce 1. Jsou tam uvedeny průměry a směrodatné odchylky pro jednotlivé škály.

Za základě shlukové analýzy byly identifikovány dva shluky. Shluk 1 (průměrně úzkostní) je charakterizován podprůměrnými skóry v motivaci a úzkosti brzdící výkon a průměrnými skóry v úzkosti podporující výkon, zatímco Shluk 2 (velmi úzkostní) je charakterizován nadprůměrnými skóry v úzkosti brzdící výkon, mírně nadprůměrnými skóry v motivaci výkonu a průměrnými podporující výkon. Ve shluku 1 je 80 účastníků, zatímco ve shluku 2 je jich 105.

Obrázek 1: Rozdíly ve výsledcích subškál mezi průměrně a velmi úzkostnými jedinci

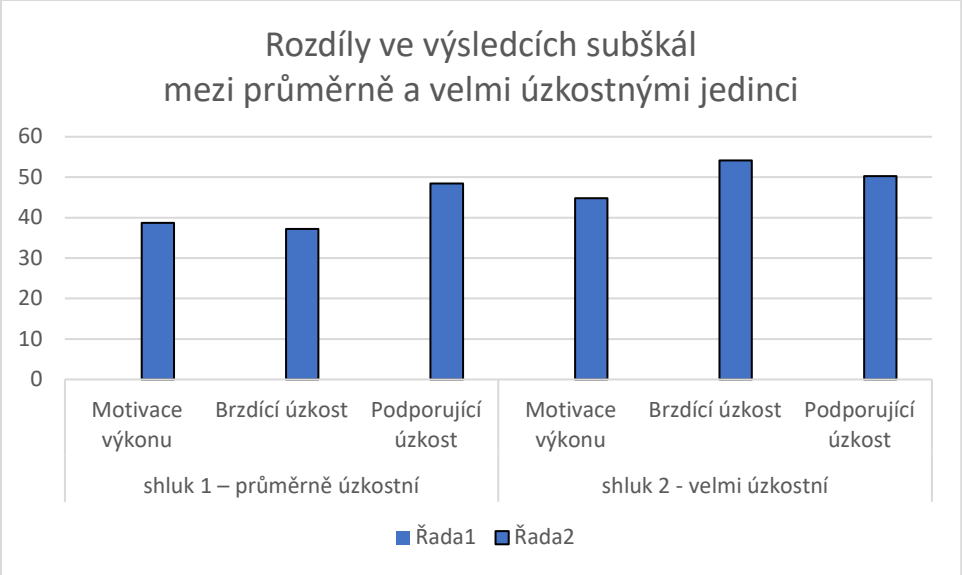

Literatura

Hermans, H. J. (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. *Journal of applied psychology*, *54*(4), 353.

Lisá, E. (2013). Psychologické testovanie motivácie k výkonu. *Psychológia práce a organizácie 2012*, 69.

Pardel, T., Maršálová, L, Hrabovská, A. (1991). Dotazník motivácie výkonu. Bratislava: Psychodiagnostika.